

DZIENNIK USTAW

RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 25 lutego 2019 r.

Poz. 356

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ROLNICTWA I ROZWOJU WSI¹⁾

z dnia 12 lutego 2019 r.

w sprawie wprowadzenia programu zwalczania wścieklizny na lata 2019–2021

Na podstawie art. 57 ust. 7 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2018 r. poz. 1967) zarządza się, co następuje:

§ 1. Na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wprowadza się program zwalczania wścieklizny, który jest określony w załączniku do rozporządzenia.

§ 2. Program, o którym mowa w § 1, stosuje się od dnia 1 stycznia 2019 r.

§ 3. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi: *J. Ardanowski*

---

¹⁾ Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi kieruje działem administracji rządowej – rolnictwo, na podstawie § 1 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 2018 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (Dz. U. poz. 1250).

PROGRAM ZWALCZANIA WŚCIEKLIZNY (RABIES)

1. Identyfikacja programu zwalczania wścieklizny (Rabies)

Państwo członkowskie: Rzeczypospolita Polska

Choroba: Wścieklizna (Rabies)

Wniosek o współfinansowanie na lata: 2019–2021

2. Dane historyczne dotyczące sytuacji epizootycznej w zakresie wścieklizny

W okresie międzywojennym oraz w pierwszych latach po II wojnie światowej głównym nosicielem wścieklizny na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej były psy. Wprowadzenie w 1949 r. obowiązkowego szczepienia psów przeciwko wściekliznie pozwoliło na znaczne ograniczenie występowania tej choroby. Liczba zachorowań na wściekliznę wśród zwierząt obniżyła się z ponad 3600 w 1946 r. do 73 w 1956 r. Problem wścieklizny pojawił się ponownie, kiedy zaczęto rejestrować coraz więcej przypadków tej choroby w środowisku zwierząt wolno żyjących. W latach 1946–1956 wśród zwierząt dzikich zgłaszano rocznie od 1 do 6 przypadków wścieklizny. W 1957 r. nie zanotowano żadnego przypadku wścieklizny u zwierząt dzikich, natomiast w latach następnych zauważalny był wzrost zachorowań na tę chorobę wśród zwierząt dzikich – w szczególności u lisów. Pod koniec lat siedemdziesiątych liczba zachorowań na wściekliznę u zwierząt dzikich przekraczała liczbę zachorowań u zwierząt domowych.

W 1990 r. w Rzeczypospolitej Polskiej stwierdzono 2045 przypadków wścieklizny, w tym 1668 przypadków wśród zwierząt dzikich (1374 przypadki u lisów). Najwięcej przypadków tej choroby zanotowano w ówczesnych województwach: poznańskim (157), opolskim (139), koszalińskim (133), szczecińskim (130), bydgoskim (123) oraz słupskim (103). Pojedyncze przypadki wścieklizny odnotowano w lubelskim, łomżyńskim, łódzkim oraz przemyskim, natomiast nie odnotowano ich w białkopodlaskim.

W 1991 r. stwierdzono 2287 przypadków wścieklizny, w tym 1864 u zwierząt dzikich, z czego 1513 przypadków u lisów. Wścieklizny nie odnotowano

w ówczesnym województwie lubelskim, a pojedyncze przypadki wystąpiły w przemyskim, łódzkim, łomżyńskim oraz krośnieńskim.

W 1992 r. stwierdzono 3084 przypadki wścieklizny, w tym u zwierząt dzikich 2549, z czego 2079 u lisów.

Z uwagi na rozprzestrzenianie się wścieklizny w 1993 r. rozpoczęto akcję doustnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wścieklicznie.

W 1993 r. stwierdzono 2648 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 2166 u zwierząt dzikich, z czego 1803 u lisów.

W 1994 r. stwierdzono 2238 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym u zwierząt dzikich 1788, z czego 1506 u lisów.

W 1995 r. stwierdzono 1973 przypadki wścieklizny u zwierząt, w tym 1528 u zwierząt dzikich, z czego 1280 u lisów.

W 1996 r. stwierdzono 2527 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 2064 u zwierząt dzikich, z czego 1779 u lisów.

W 1997 r. stwierdzono 1494 przypadki wścieklizny u zwierząt, w tym 1239 u zwierząt dzikich, z czego 1091 u lisów.

Efektom nieustającego przeprowadzania szczepień w zachodniej części terytorium Rzeczypospolitej Polskiej był spadek liczby przypadków wścieklizny, a także brak jej występowania od dłuższego czasu na terenach województw: zachodniopomorskiego, lubuskiego i dolnośląskiego.

W 1998 r. stwierdzono 1329 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 1120 u zwierząt dzikich, z czego 927 u lisów.

W 1999 r. stwierdzono 1148 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 721 u lisów.

W 2000 r. stwierdzono 2224 przypadki wścieklizny u zwierząt, w tym 1583 u lisów, a w 2001 r. stwierdzono 2964 przypadki wścieklizny u zwierząt, w tym 2224 u lisów.

W trakcie przeprowadzanych akcji szczepień zaobserwowano „przemieszczanie się” wścieklizny do wschodniej części terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, czyli na obszary nieobjęte do tej pory szczepieniami przeciwko wścieklicznie, oraz występowanie pojedynczych przypadków wścieklizny na terenach przygranicznych z Republiką Czeską.

W 2002 r. liczba przypadków wścieklizny u zwierząt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wyniosła 1119, z czego 1038 przypadków zanotowano

u zwierząt dzikich, w tym 884 u lisów. W 2002 r. największą liczbę przypadków wścieklizny zanotowano w województwie wielkopolskim – 339.

W 2003 r. stwierdzono 388 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 314 u zwierząt dzikich, z czego 233 u lisów.

W 2004 r. stwierdzono 136 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 114 u zwierząt dzikich, z czego 86 u lisów.

W 2005 r. stwierdzono 138 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 102 u zwierząt dzikich, z czego 84 u lisów.

W 2006 r. stwierdzono 82 przypadki wścieklizny u zwierząt, w tym 63 u zwierząt dzikich, z czego 43 u lisów.

W 2007 r. stwierdzono 70 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 55 u zwierząt dzikich, z czego 42 u lisów.

W 2008 r. stwierdzono 29 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 24 u zwierząt dzikich, z czego 19 u lisów.

W 2009 r. stwierdzono 8 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 8 u zwierząt dzikich, z czego 6 u lisów.

W 2010 r. liczba przypadków wścieklizny ponownie wzrosła. W roku tym zanotowano 151 przypadków tej choroby, z czego 145 przypadków stwierdzono u zwierząt innych niż nietoperze. Występowanie wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze odnotowano w województwie małopolskim oraz w województwach, w których choroba ta występowała w roku poprzednim. W województwie małopolskim stwierdzono najwięcej przypadków wścieklizny (118). W 2010 r. poziom uodpornienia i pobrania szczepionki u lisów wolno żyjących w Polsce wyniósł odpowiednio 84,90% i 89,15%.

W 2011 r. stwierdzono 160 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 156 u zwierząt innych niż nietoperze. Najwięcej przypadków wścieklizny zanotowano w województwie małopolskim (60) i podkarpackim (63). Występowanie wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze odnotowano w województwie śląskim i warmińsko-mazurskim oraz w województwach, w których choroba ta występowała w roku poprzednim. W województwie śląskim stwierdzono 1 przypadek, natomiast w województwie warmińsko-mazurskim stwierdzono 6 przypadków wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze. W 2011 r. poziom uodpornienia i pobrania szczepionki u lisów wolno żyjących w Polsce wyniósł odpowiednio 79,50% i 86,49%.

W 2012 r. stwierdzono 257 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 254 u zwierząt innych niż nietoperze. Najwięcej przypadków tej choroby zanotowano w województwie małopolskim (24) i podkarpackim (213). Wściekliznę u zwierząt innych niż nietoperze stwierdzono jedynie w województwach, w których choroba ta występowała w roku poprzednim. W 2012 r. poziom uodpornienia i pobrania szczepionki przeciwko wściekliznie u lisów wolno żyjących w Polsce wyniósł odpowiednio 79,29% i 87,10%.

W 2013 r. stwierdzono 204 przypadki wścieklizny u zwierząt, w tym 196 u zwierząt innych niż nietoperze. Występowanie wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze odnotowano w województwie świętokrzyskim oraz w województwach, w których choroba ta występowała w roku poprzednim, z wyjątkiem województwa podlaskiego, śląskiego i warmińsko-mazurskiego. W województwie świętokrzyskim stwierdzono 2 przypadki wścieklizny. Najwięcej przypadków wścieklizny zanotowano w województwie małopolskim (58) i podkarpackim (121). W 2013 r. poziom uodpornienia i pobrania szczepionki przeciwko wściekliznie u lisów wolno żyjących w Polsce wyniósł odpowiednio 75,11% i 86,05%.

W 2014 r. stwierdzono 105 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 98 u zwierząt innych niż nietoperze. Występowanie wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze odnotowano w województwie podlaskim oraz w województwach, w których choroba ta występowała w roku poprzednim. W województwie podlaskim stwierdzono 4 przypadki wścieklizny. Najwięcej przypadków wścieklizny zanotowano w województwie małopolskim (81). W 2014 r. poziom uodpornienia i pobrania szczepionki przeciwko wściekliznie u lisów wolno żyjących w Polsce wyniósł odpowiednio 59,77% i 88,27%.

W 2015 r. stwierdzono 97 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 93 u zwierząt innych niż nietoperze. Występowanie wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze odnotowano jedynie w województwach, w których choroba ta występowała w roku poprzednim. Najwięcej przypadków wścieklizny zanotowano w województwie małopolskim (79). W 2015 r. poziom uodpornienia i pobrania szczepionki przeciwko wściekliznie u lisów wolno żyjących w Polsce wyniósł odpowiednio 54,10% i 89,10%.

W 2016 r. stwierdzono 22 przypadki wścieklizny u zwierząt, w tym 16 u zwierząt innych niż nietoperze. Występowanie wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze odnotowano w województwie podlaskim oraz w województwach,

w których choroba ta występowała w roku poprzednim. W województwie podlaskim stwierdzono 1 przypadek wścieklizny. Najwięcej przypadków wścieklizny zanotowano w województwie małopolskim (8). W 2016 r. poziom uodpornienia i pobrania szczepionki przeciwko wścieklicznie u lisów wolno żyjących w Polsce wyniósł odpowiednio 54,59% i 90,31%.

W 2017 r. stwierdzono 10 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 2 u zwierząt innych niż nietoperze. Występowanie wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze odnotowano jedynie w województwach, w których choroba ta występowała w roku poprzednim. W 2017 r. poziom uodpornienia i pobrania szczepionki przeciwko wścieklicznie u lisów wolno żyjących w Polsce wyniósł odpowiednio 50,63% i 87,73%.

Od 2002 r., w którym doustnymi szczepieniami przeciwko wścieklicznie lisów wolno żyjących objęto całe terytorium Polski, liczba przypadków wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze zmniejszała się systematycznie aż do 2009 r. W 2010 r. wściekliznę stwierdzono w województwie małopolskim po kilku latach jej nieobecności. Podejrzewa się, że powódź, która wystąpiła bezpośrednio po wiosennej akcji szczepień przeciwko wścieklicznie, mogła wpłynąć negatywnie na uodpornienie lisów przeciwko wścieklicznie w tym województwie. Pojawienie się wścieklizny po 2010 r. w województwie śląskim i świętokrzyskim było prawdopodobnie spowodowane migracją zakażonych dzikich zwierząt z obszaru województwa małopolskiego. Ponadto podejrzewa się, że wzrost liczby przypadków wścieklizny w województwie podkarpackim po 2010 r. był również konsekwencją sytuacji epizootycznej w województwie małopolskim. Natomiast ponowne pojawienie się wścieklizny w tym okresie w województwie podlaskim i warmińsko-mazurskim było prawdopodobnie wynikiem migracji zakażonych dzikich zwierząt z terytorium Białorusi i Federacji Rosyjskiej (Obwód Kaliningradzki).

W okresie po 2009 r. największą liczbę przypadków wścieklizny stwierdzono w województwie małopolskim i podkarpackim.

Główną przeszkodą i ograniczeniem w zwalczaniu wścieklizny w południowo-wschodniej części Polski wydają się być trudności w uodparnianiu lisów bytujących w bezpośrednim sąsiedztwie siedzib ludzkich, np. na obszarach zabudowanych. Znaczna część przypadków wścieklizny w województwie małopolskim i podkarpackim została bowiem stwierdzona w ostatnich latach w okolicach zabudowań.

Szczegółowe dane dotyczące występowania wścieklizny u zwierząt w Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2012–2017 zawierają załączniki nr 1–6 do programu zwalczania wścieklizny na lata 2019–2021, zwanego dalej „programem”.

Poziom uodpornienia i pobrania szczepionki przeciwko wścieklicznie u lisów wolno żyjących utrzymuje się w ostatnich latach na wysokim poziomie. Spadek poziomu uodpornienia w 2014 i 2015 r. spowodowany był zastąpieniem testu RFFIT testem ELISA, który ma odmienną charakterystykę. W 2014 r. część próbek w ramach badania serologicznego została bowiem przebadana testem ELISA, natomiast w 2015 r. wszystkie próbki zostały przebadane testem ELISA.

3. Opis programu

Zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2018 r. poz. 1967), wścieklizna należy do chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zwalczania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (załącznik nr 2 do tej ustawy).

Lisy wolno żyjące na obszarach określonych przez ministra właściwego do spraw rolnictwa, zgodnie z art. 56 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, podlegają obowiązkowemu szczepieniu ochronnemu przeciwko wścieklicznie, przeprowadzanemu przez wojewódzkiego lekarza weterynarii.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wścieklicznie (Dz. U. poz. 1737) szczepionka jest rozrzucana z samolotu lub śmigłowca lub wykładana ręcznie dwa razy do roku na obszarach lasów oraz we wszystkich miejscach bytowania lisów wolno żyjących. Szczepionka może być podana raz w roku, jeżeli na terenie województwa nie stwierdzono wścieklizny w okresie dwóch kolejnych lat. Natomiast szczepień ochronnych nie przeprowadza się, jeżeli na terenie województwa nie stwierdzono wścieklizny w okresie co najmniej trzech kolejnych lat.

W przypadku stwierdzenia wścieklizny na terenie województwa, w którym nie stwierdzono wścieklizny w okresie co najmniej trzech kolejnych lat, wojewódzki lekarz weterynarii wyznacza obszar o promieniu co najmniej 50 km od ogniska wścieklizny, zwany dalej „strefą ochronną”. Szczepienia ochronne przeciwko

wścieklicznie w strefie ochronnej przeprowadza się dwa razy w roku przez okres trzech kolejnych lat od dnia stwierdzenia wściekliczny w tej strefie. Szczepienia ochronne przeciwko wścieklicznie w strefie ochronnej można przeprowadzić raz w roku, jeżeli w strefie ochronnej nie stwierdzono wściekliczny w okresie dwóch kolejnych lat.

Natomiast w przypadku istnienia ryzyka przeniesienia wściekliczny z innej części województwa lub z innego województwa, lub z obszaru położonego poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej wojewódzki lekarz weterynarii może wyznaczyć na terenie województwa obszar o szerokości co najmniej 50 km, na którym przeprowadza się szczepienia ochronne przeciwko wścieklicznie.

Jeżeli na obszarach, na których przeprowadzono szczepienia ochronne przeciwko wścieklicznie, wystąpiła katastrofa naturalna w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. z 2017 r. poz. 1897) mogąca ujemnie wpłynąć na podjęcie tej szczepionki przez lisy lub stwierdzono pogorszenie sytuacji epizootycznej w odniesieniu do wściekliczny, dopuszcza się przeprowadzenie dodatkowych szczepień ochronnych przeciwko wścieklicznie.

Liczba dawek szczepionki nie może być mniejsza niż 20 dawek na 1 km² powierzchni, na której przeprowadza się szczepienia ochronne przeciwko wścieklicznie.

Na konieczność przeprowadzania lub częstotliwość szczepień ochronnych przeciwko wścieklicznie lisów wolno żyjących nie ma wpływu występowanie wściekliczny u nietoperzy.

Badania monitoringowe wykonywane w celu określenia efektywności doustnych szczepień przeciwko wścieklicznie lisów wolno żyjących przeprowadza się na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2004 r. w sprawie określenia jednostek chorobowych, sposobu prowadzenia kontroli oraz zakresu badań kontrolnych zakażeń zwierząt (Dz. U. poz. 2813, z późn. zm.). Zgodnie z tym rozporządzeniem, w celu kontroli wściekliczny pobiera się do badań tkankę mózgową, surowicę i żuchwę od 4 lisów odstrzelonych na każdym 100 km² obszaru, na którym lisy wolno żyjące zostały objęte szczepieniem ochronnym przeciwko wścieklicznie. Natomiast w celu izolacji i określenia szczepu

wirusa wścieklizny do badań przesyła się tkankę mózgową lisów wolno żyjących, u których w badaniu laboratoryjnym potwierdzono wściekliznę.

Realizacja programu w odniesieniu do gatunków zwierząt wrażliwych na wściekliznę innych niż lisy wolno żyjące polega na zwalczaniu wścieklizny zgodnie z zasadami określonymi w ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt oraz rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 stycznia 2005 r. w sprawie zwalczania wścieklizny (Dz. U. poz. 103).

Na obszarach, na których jest to niezbędne, są przeprowadzane kampanie informacyjne dotyczące szczepień i wścieklizny, przy użyciu m.in. plakatów i ulotek.

4. Środki przewidziane w programie

4.1. Skrócony opis środków przewidzianych w programie

Rok: 2019

- kontrola
- badania
- szczepienia
- zwalczanie, kontrola lub monitorowanie

Rok: 2020

- kontrola
- badania
- szczepienia
- zwalczanie, kontrola lub monitorowanie

Rok: 2021

- kontrola
- badania
- szczepienia
- zwalczanie, kontrola lub monitorowanie

4.2. Organizacja, nadzór i rola wszystkich zainteresowanych stron biorących udział w programie

Zgodnie z art. 57 ust. 8 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt Główny Lekarz Weterynarii nadzoruje realizację programu zwalczania chorób zakaźnych zwierząt, a w przypadku programu współfinansowanego ze środków pochodzących z Unii Europejskiej informuje Komisję Europejską o postępach w jego realizacji zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa Unii Europejskiej.

Organem odpowiedzialnym za nadzór i koordynację działań zapewniających realizację programu jest na poziomie krajowym Główny Lekarz Weterynarii.

Odpowiedzialność terenowych organów Inspekcji Weterynaryjnej za realizację programu została określona w ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1557) oraz w ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.

W rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie krajowych laboratoriów referencyjnych (Dz. U. z 2014 r. poz. 256, z późn. zm.) wyznaczono jako krajowe laboratorium referencyjne dla wścieklizny Laboratorium Zakładu Wirusologii Państwowego Instytutu Weterynaryjnego – Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach.

Zgodnie z art. 56 ust. 5 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, szczepienia ochronne lisów wolno żyjących przeprowadzają wojewódzcy lekarze weterynarii.

Diagnostyka wścieklizny przy wystąpieniu podejrzenia tej choroby jest przeprowadzana przez laboratoria, o których mowa w art. 25 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej, z wykorzystaniem następujących badań:

- 1) immunofluorescencji odcisków mózgowych z koniugatem przeciwko antygenowi wirusa wścieklizny;
- 2) izolacji wirusa wścieklizny na kulturach komórkowych neuroblastomy;
- 3) genotypizacji izolatów wirusa wścieklizny.

Badania immunofluorescencji odcisków mózgowych przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny wykonuje się w zakładach higieny weterynaryjnej. Izolację wirusa wścieklizny przeprowadza się w zakładach higieny weterynaryjnej lub krajowym laboratorium referencyjnym dla wścieklizny. Badania genotypizacji są wykonywane w krajowym laboratorium referencyjnym dla wścieklizny.

Badania monitoringowe w celu sprawdzenia skuteczności szczepienia przeciwko wściekliźnie lisów wolno żyjących są przeprowadzane przez laboratoria, o których mowa w art. 25 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej. Monitoring wykonuje się przy zastosowaniu:

- 1) immunofluorescencji odcisków mózgowych – badanie w kierunku wścieklizny;
- 2) szlifów kostnych żuchwy – badanie na obecność markera (TC – tetracyklin);
- 3) testu ELISA – określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy;
- 4) różnicowania szczepów wirusa wścieklizny w celu rozróżnienia terenowych szczepów wirusa od szczepów szczepionkowych;
- 5) zbierania i analizowania danych epidemiologicznych na temat zdiagnozowanych przypadków wścieklizny na obszarze objętym szczepieniem przeciwko wściekliźnie.

Badania immunofluorescencji odcisków mózgowych, szlifów kostnych żuchwy oraz ELISA wykonywane w ramach monitoringu są przeprowadzane w zakładach higieny weterynaryjnej, natomiast badania różnicowania szczepów wirusa wścieklizny są przeprowadzane w krajowym laboratorium referencyjnym dla wścieklizny.

Badania potwierdzające wykonuje się, jeżeli zachodzi taka konieczność, w krajowym laboratorium referencyjnym dla wścieklizny przy użyciu metod zgodnych z podręcznikiem Światowej Organizacji Zdrowia Zwierząt OIE, zwanym dalej „podręcznikiem OIE”.

Zwalczanie wścieklizny jest wspierane przez Radę Sanitarno-Epizootyczną powołaną zgodnie z przepisami art. 7 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej.

4.3. Opis regionów administracyjnych Rzeczypospolitej Polskiej, na których program ma być realizowany

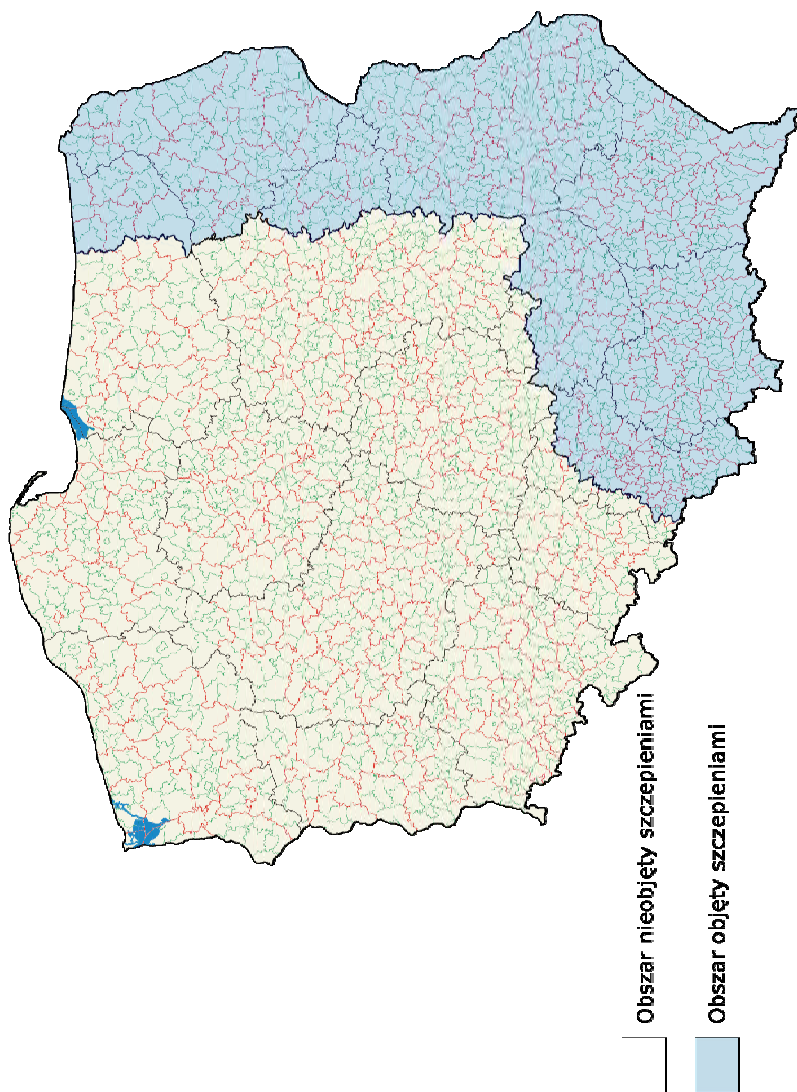
Rok: 2019

Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

Województwo	Całkowita powierzchnia województwa – km ²	Powierzchnia objęta doustnym szczepieniem przeciwko wściekliźnie lisów wolno żyjących w 2019 r. – km ²
dolnośląskie	19 947	0
kujawsko-pomorskie	17 972	0
lubelskie	25 122	22 208
lubuskie	13 988	0
łódzkie	18 219	0
małopolskie	15 183	15 183
mazowieckie	35 558	5 546 ^{a)}
opolskie	9 412	0
podkarpackie	17 845	16 336
podlaskie	20 187	19 175
pomorskie	18 310	0
śląskie	12 334	7 320 ^{b)}
świętokrzyskie	11 710	9 660 ^{c)}
warmińsko-mazurskie	24 173	5 136 ^{d)}
wielkopolskie	29 827	0
zachodniopomorskie	22 892	0
Razem	312 679	100 564

a) Dotyczy powiatu łosickiego, powiatu ostrowskiego, z wyłączeniem gminy Wąsowo, powiatu siedleckiego i m. Siedlce, powiatu sokolowskiego oraz powiatu węgrowskiego.

- b) Dotyczy powiatu będzińskiego, powiatu bielskiego, powiatu cieszyńskiego, powiatu częstochowskiego, z wyłączeniem gminy Blachownia, Klomnice, Kruszyna, Mykanów i Rędziny, powiatu gliwickiego, z wyłączeniem gminy Pyskowice, Rudziniec, Sońnicowice, Toszek i Wielowieś, powiatu lublinieckiego, z wyłączeniem gminy Ciasna, Herby, Kochanowice, Lubliniec i Pawonków, powiatu miłkowskiego, powiatu myszkowskiego, powiatu pszczyńskiego, powiatu rybnickiego, powiatu tarnowskiego, z wyłączeniem gminy Krupski Młyn, powiatu bieruńsko-łódzkiego, powiatu wodzisławskiego, z wyłączeniem gminy Lubomia, powiatu zawierciańskiego, powiatu żywieckiego, m. Bielsko-Biała, m. Bytów, m. Chorzów, m. Częstochowa, m. Dąbrowa Górnicza, m. Gliwice, m. Jastrzębie-Zdrój, m. Jaworzno, m. Katowice, m. Mysłowice, m. Piekary Śląskie, m. Ruda Śląska, m. Rybnik, m. Siemianowice Śląskie, m. Sosnowiec, m. Świętochłowice, m. Tychy, m. Zabrze i m. Żory.
- c) Dotyczy powiatu buskiego, powiatu jędrzejowskiego, powiatu kazimierskiego, powiatu kieleckiego i m. Kielce, powiatu opatowskiego, powiatu ostrowieckiego, powiatu pińczowskiego, powiatu sandomierskiego, powiatu starachowickiego, powiatu staszowskiego oraz powiatu włoszczowskiego.
- d) Dotyczy powiatu eickiego, gminy Giżycko, Krukanki, Miłki i Wydminy w powiecie giżyckim, powiatu gołdapskiego, powiatu oleckiego, gminy Biała Piska, Orzysz i Pisz w powiecie piskim oraz powiatu węgorzewskiego.

Rys. 1. Mapa obszarów objętych szczepieniami w 2019 r.

W 2019 r. szczepienia przeciwko wściekliźnie lisów wolno żyjących obejmą całe województwo lubelskie, małopolskie, podkarpackie oraz podlaskie. Szczepienia obejmą również:

- 1) część województwa mazowieckiego, tj. powiat łosicki, powiat ostrowski, z wyłączeniem gminy Wąsewo, powiat siedlecki i m. Siedlce, powiat sokołowski oraz powiat węgrowski;

- 2) część województwa śląskiego, tj. powiat będziński, powiat bielski, powiat cieszyński, powiat częstochowski, z wyłączeniem gminy Blachownia, Klomnice, Kruszyna, Mykanów i Rędziny, z wyłączeniem gminy Pyskowitz, Rudziniec, Sośnicowice, Toszek i Wielowieś, powiat lubliński, z wyłączeniem gminy Ciasna, Herby, Kochanowice, Lubliniec i Pawonków, powiat miłkowski, powiat myszkowski, powiat pszczyński, powiat rybnicki, powiat tarnowski, z wyłączeniem gminy Krupski Młyn, powiat bieruńsko-lęczyński, powiat wodzisławski, z wyłączeniem gminy Lubomia, powiat zawierciański, powiat żywiecki, m. Bielsko-Biała, m. Bytów, m. Chorzów, m. Częstochowa, m. Dąbrowa Górnicza, m. Gliwice, m. Jastrzębie-Zdrój, m. Jaworzno, m. Katowice, m. Mysłowice, m. Piekary Śląskie, m. Ruda Śląska, m. Rybnik, m. Siemianowice Śląskie, m. Sosnowiec, m. Świętochłowice, m. Tychy, m. Zabrze i m. Żory;
- 3) część województwa świętokrzyskiego, tj. powiat buski, powiat jędrzejowski, powiat kazimierski, powiat kielecki i m. Kielce, powiat opatowski, powiat ostrowiecki, powiat pińczowski, powiat sandomierski, powiat starachowicki, powiat staszowski oraz powiat włoszczowski;
- 4) część województwa warmińsko-mazurskiego, tj. powiat ełcki, gmina Giżycko, Kruklanki, Miłki i Wydminy w powiecie giżyckim, powiat gołdapski, powiat olecki, gmina Biała Piska, Orzysz i Pisz w powiecie piskim oraz powiat węgorzewski.

Rok: 2020

Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

Województwo	Całkowita powierzchnia województwa – km ²	Powierzchnia objęta doustnym szczepieniem przeciwko wścieklicznie lisów wolno żyjących w 2020 r. – km ²
dolnośląskie	19 947	0
kujawsko-pomorskie	17 972	0
lubelskie	25 122	22 208

lubuskie	13 988	0
łódzkie	18 219	0
małopolskie	15 183	15 183
mazowieckie	35 558	5 546 ^{a)}
opolskie	9 412	0
podkarpackie	17 845	16 336
podlaskie	20 187	19 175
pomorskie	18 310	0
śląskie	12 334	7 320 ^{b)}
świętokrzyskie	11 710	9 660 ^{c)}
warmińsko-mazurskie	24 173	5 136 ^{d)}
wielkopolskie	29 827	0
zachodniopomorskie	22 892	0
Razem	312 679	100 564

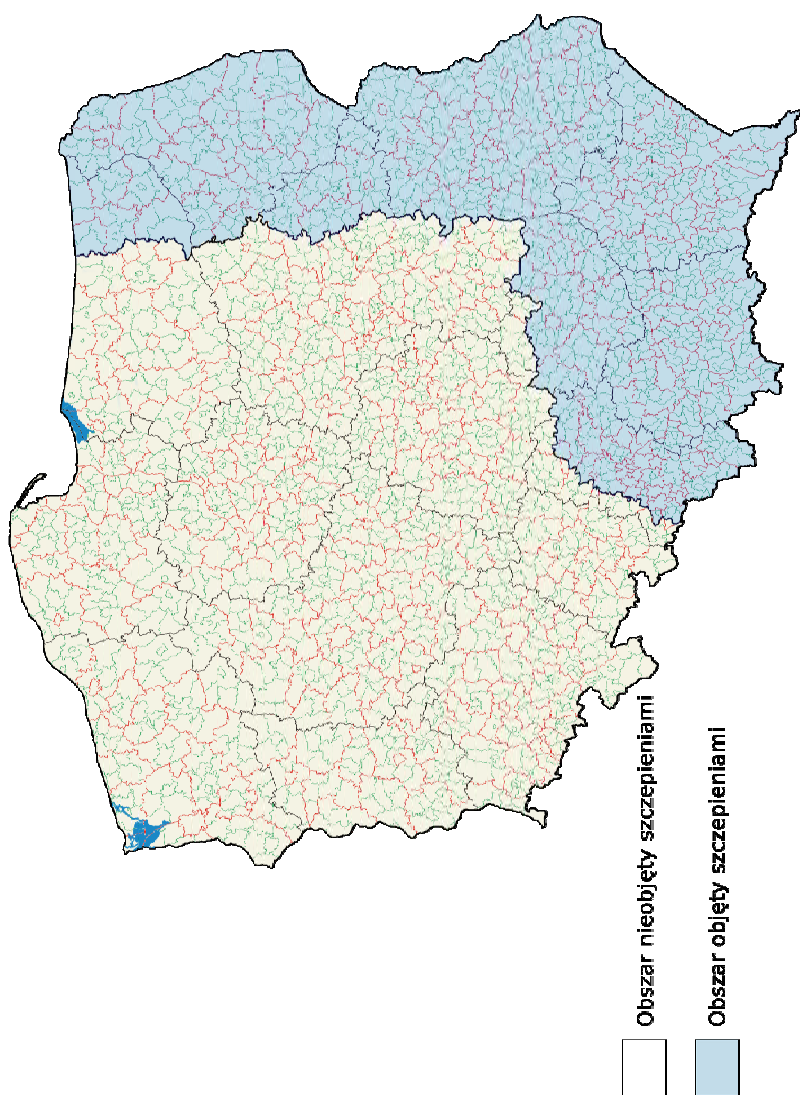
^{a)} Dotyczy powiatu łosickiego, powiatu ostrowskiego, z wyłączeniem gminy Wąsewo, powiatu siedleckiego i m. Siedlce, powiatu sokolowskiego oraz powiatu węgrowskiego.

^{b)} Dotyczy powiatu będzińskiego, powiatu bielskiego, powiatu cieszyńskiego, powiatu częstochowskiego, z wyłączeniem gminy Blachownia, Klomnice, Kruszyna, Mykanów i Rędziny, powiatu gliwickiego, z wyłączeniem gminy Pyskowice, Rudziniec, Sośnicowice, Toszek i Wielowieś, powiatu lublineckiego, z wyłączeniem gminy Ciasna, Herby, Kochanowice, Lubliniec i Pawonków, powiatu miłkowskiego, powiatu myszkowskiego, powiatu pszczyńskiego, powiatu rybnickiego, powiatu tarnowskiego, z wyłączeniem gminy Krupski Młyn, powiatu bieruńsko-lędzińskiego, powiatu wodzisławskiego, z wyłączeniem gminy Lubomia, powiatu zawierciańskiego, powiatu żywieckiego, m. Bielsko-Biała, m. Bytów, m. Chorzów, m. Częstochowa, m. Dąbrowa Górnicza, m. Gliwice, m. Jastrzębie-Zdrój, m. Jaworzno, m. Katowice, m. Mysłowice, m. Piekary Śląskie, m. Ruda Śląska, m. Rybnik, m. Siemianowice Śląskie, m. Sosnowiec, m. Świętochłowice, m. Tychy, m. Zabrze i m. Żory.

^{c)} Dotyczy powiatu buskiego, powiatu jędrzejowskiego, powiatu kazimierskiego, powiatu kieleckiego i m. Kielce, powiatu opatowskiego, powiatu ostrowieckiego, powiatu pińczowskiego, powiatu sandomierskiego, powiatu starachowickiego, powiatu staszowskiego oraz powiatu włoszczowskiego.

^{d)} Dotyczy powiatu eickiego, gminy Giżycko, Krukianki, Miłki i Wydminy w powiecie giżyckim, powiatu goldapskiego, powiatu oleckiego, gminy Biata Piska, Orzysz i Pisz w powiecie piskim oraz powiatu węgrowskiego.

Rys. 2. Mapa obszarów objętych szczepieniami w 2020 r.

W 2020 r. szczepienia przeciwko wściekliźnie lisów wolno żyjących obejmą całe województwo lubelskie, małopolskie, podkarpackie oraz podlaskie. Szczepienia obejmą również:

- 1) część województwa mazowieckiego, tj. powiat łosicki, powiat ostrowski, z wyłączeniem gminy Wąsewo, powiat siedlecki i m. Siedlce, powiat sokołowski oraz powiat węgrowski;

- 2) część województwa śląskiego, tj. powiat będziński, powiat bielski, powiat cieszyński, powiat częstochowski, z wyłączeniem gminy Blachownia, Klomnice, Kruszyna, Mykanów i Rędziny, powiat gliwicki, z wyłączeniem gminy Pyskowice, Rudziniec, Sośnicowice, Toszek i Wielowieś, powiat lubliniecki, z wyłączeniem gminy Ciasna, Herby, Kochanowice, Lubliniec i Pawonków, powiat miłkowski, powiat myszkowski, powiat pszczyński, powiat rybnicki, powiat tarnowski, z wyłączeniem gminy Krupski Młyn, powiat bieruńsko-lędziński, powiat wodzisławski, z wyłączeniem gminy Lubomia, powiat zawierciański, powiat żywiecki, m. Bielsko-Biała, m. Bytów, m. Chorzów, m. Częstochowa, m. Dąbrowa Górnicza, m. Gliwice, m. Jastrzębie-Zdrój, m. Jaworzno, m. Katowice, m. Mysłowice, m. Piekary Śląskie, m. Ruda Śląska, m. Rybnik, m. Siemianowice Śląskie, m. Sosnowiec, m. Świętochłowice, m. Tychy, m. Zabrze i m. Żory;
- 3) część województwa świętokrzyskiego, tj. powiat buski, powiat jędrzejowski, powiat kazimierski, powiat kielecki i m. Kielce, powiat opatowski, powiat ostrowiecki, powiat pińczowski, powiat sandomierski, powiat starachowicki, powiat staszowski oraz powiat włoszczowski;
- 4) część województwa warmińsko-mazurskiego, tj. powiat ełcki, gmina Giżycko, Kruklanki, Miłki i Wydminy w powiecie giżyckim, powiat goldapski, powiat olecki, gmina Biała Piska, Orzysz i Pisz w powiecie piskim oraz powiat węgorzewski.

Rok: 2021

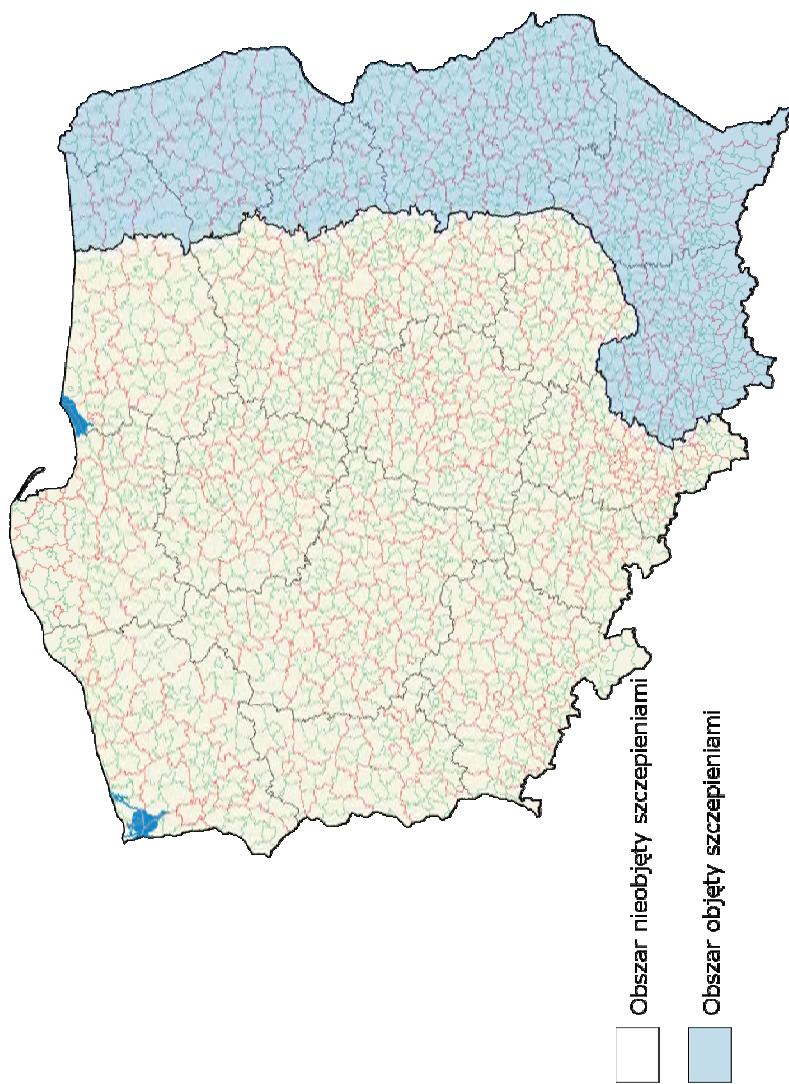
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

Województwo	Całkowita powierzchnia województwa – km ²	Powierzchnia objęta doustnym szczepieniem przeciwko wścieklicznie lisów wolno żyjących w 2021 r. – km ²
dolnośląskie	19 947	0
kujawsko-pomorskie	17 972	0
lubelskie	25 122	22 208
lubuskie	13 988	0

łódzkie	18 219	0
małopolskie	15 183	15 183
mazowieckie	35 558	5 546 ^{a)}
opolskie	9 412	0
podkarpackie	17 845	16 336
podlaskie	20 187	19 175
pomorskie	18 310	0
śląskie	12 334	0
świętokrzyskie	11 710	0
warmińsko-mazurskie	24 173	5 136 ^{b)}
wielkopolskie	29 827	0
zachodniopomorskie	22 892	0
Razem	312 679	83 584

a) Dotyczy powiatu łosickiego, powiatu ostrowskiego, powiatu wąsewskiego, z wyłączeniem gminy Wąsewo, powiatu siedleckiego i m. Siedlce, powiatu sokołowskiego oraz powiatu węgrowskiego.

b) Dotyczy powiatu ełckiego, gminy Giżycko, Kruklanki, Miłki i Wydminy w powiecie giżyckim, powiatu goldapskiego, powiatu oleckiego, gminy Biała Piska, Orzysz i Pisz w powiecie piskim oraz powiatu węgorszewskiego.

Rys. 3. Mapa obszarów objętych szczepieniami w 2021 r.

W 2021 r. szczepienia przeciwko wściekliźnie lisów wolno żyjących obejmą całe województwo lubelskie, małopolskie, podkarpackie oraz podlaskie. Szczepienia obejmą również:

- 1) część województwa mazowieckiego, tj. powiat łosicki, powiat ostrowski, z wyłączeniem gminy Wąsewo, powiat siedlecki i m. Siedlce, powiat sokołowski oraz powiat węgrowski;

2) część województwa warmińsko-mazurskiego, tj. powiat ełcki, gmina Giżycko, Krukanki, Miłki i Wydminy w powiecie giżyckim, powiat gołdapski, powiat olecki, gmina Biała Piska, Orzysz i Pisz w powiecie piskim oraz powiat węgorzewski.

Wskazane w programie obszary objęte doustnymi szczepieniami przeciwko wścieklicznie lisów wolno żyjących w latach 2019–2021 są prognozą opracowaną na początku 2018 r. Zasięg obszarów może ulec zmianie ze względu na konieczność wzięcia pod uwagę sytuacji epizootycznej w odniesieniu do wściekliczny na początku 2019, 2020 i 2021 r.

W przypadku wystąpienia sytuacji, o której mowa w § 3 ust. 1 lub w § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wścieklicznie, powierzenia objęta doustnym szczepieniem przeciwko wścieklicznie lisów wolno żyjących w latach 2019–2021 może ulec zmianie.

4.4. Opis środków przewidzianych w programie

4.4.1. Powiadomienie o chorobie

Zgodnie z załącznikiem nr 2 do ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt wścieklizna należy do chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zwalczania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Zgodnie z art. 42 ww. ustawy, w przypadku podejrzenia wystąpienia choroby obowiązek niezwłocznego zawiadomienia organu Inspekcji Weterynaryjnej albo najbliższego podmiotu świadczącego usługi z zakresu medycyny weterynaryjnej, albo wójta (burmistrza, prezydenta miasta) dotyczy posiadaczy zwierząt oraz wszystkich osób mających kontakt ze zwierzętami, w szczególności przy wykonywaniu obowiązków służbowych lub zawodowych. Wójt (burmistrz lub prezydent miasta) niezwłocznie informuje organ Inspekcji Weterynaryjnej o otrzymaniu zawiadomienia. Podmiot świadczący usługi z zakresu medycyny weterynaryjnej niezwłocznie informuje organ Inspekcji Weterynaryjnej o otrzymaniu zawiadomienia, jeżeli na jego podstawie podejrzewa wystąpienie choroby zakaźnej zwierząt podlegającej obowiązkowi zwalczania.

4.4.2. Zwierzęta i populacja zwierząt objęte programem

Na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej programem są objęte wszystkie gatunki zwierząt wrażliwych na wściekliznę, przy czym doustnym szczepieniem przeciwko wściekliźnie jest objęta jedynie populacja lisów wolno żyjących na obszarze określonym w pkt 4.3.

Szacunkowa populacja lisów wolno żyjących w Polsce wynosi 199 400 sztuk.

4.4.3. Zastosowane badania i plany pobierania próbek

Na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej do diagnostyki wścieklizny i nadzoru nad programem szczepień są wykorzystywane następujące badania i analizy:

- 1) badania serologiczne – test ELISA;
- 2) badania wirusologiczne i immunochemiczne:
  - a) immunofluorescencja odcisków mózgowych z koniugatem przeciwno antygenowi wirusa wścieklizny (FAT – fluorescent antibody test), zgodnie z podręcznikiem OIE (rozdział 2.1.17 B.1.3.1.i) – test w kierunku wścieklizny,
  - b) różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny,
  - c) izolacja wirusa w hodowli komórek mysiej neuroblastomy (RTCIT – rapid tissue culture infection test), zgodnie z podręcznikiem OIE (rozdział 2.1.17 B.1.3.2.i);
- 3) inne badania – badanie na obecność markera (TC).

Monitoring szczepień w Rzeczypospolitej Polskiej obejmuje przeprowadzenie następujących badań:

- 1) immunofluorescencja odcisków mózgowych (FAT) w celu oceny skuteczności szczepień;
- 2) test ELISA w celu określenia poziomu uodpornienia lisów wolno żyjących, a tym samym efektywności szczepień doustnych;

- 3) badanie na obecność markera (TC) w celu określenia poziomu podjęcia szczepionki przez lisy wolno żyjące;
- 4) różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny w celu rozróżnienia terenowych szczepów wirusa od szczepów szczepionkowych.

Badania monitoringowe (FAT, ELISA, TC) wykonywane w celu określenia efektywności doustnych szczepień przeciwko wściekliznie lisów wolno żyjących przeprowadza się zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2004 r. w sprawie określenia jednostek chorobowych, sposobu prowadzenia kontroli oraz zakresu badań kontrolnych zakażeń zwierząt. Zgodnie z tym rozporządzeniem w celu kontroli wścieklizny pobiera się do badań tkankę mózgową, surowicę i żuchwę od 4 lisów odstrzelonych na każdym 100 km² obszaru, na którym lisy zostały objęte szczepieniem ochronnym przeciwko wściekliznie. Natomiast w celu izolacji i określenia szczepu wirusa wścieklizny do badań przesyła się tkankę mózgową lisów wolno żyjących, u których w wyniku badań laboratoryjnych potwierdzono wściekliznę.

Ponadto do badań diagnostycznych w kierunku wścieklizny pobiera się tkankę mózgową zwierząt podejrzanych o wściekliznę, które padły lub zostały zabite. Dotyczy to wszystkich gatunków zwierząt wrażliwych na wściekliznę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Badanie izolacji wirusa w hodowli komórek mysiej neuroblastomy (RTCIT) przeprowadza się na próbkach pobranych od zwierząt podejrzanych o wściekliznę, które padły lub zostały zabite, w przypadku potencjalnej ekspozycji człowieka na wirus wścieklizny lub w przypadku konieczności potwierdzenia wyniku badania immunofluorescencji odcisków mózgowych (FAT).

Wiek lisów odstrzelonych w ramach monitoringu jest określany z podziałem na młode i dorosłe zwierzęta. Wyniki badań monitoringowych są analizowane przy uwzględnieniu również tego czynnika.

Rok: 2019

Badania monitoringowe (FAT, ELISA, TC)

Województwo	Całkowita powierzchnia województwa – km ²	Powierzchnia objęta szczepieniami – km ²	Całkowita powierzchnia bytowania lisów wolno żyjących na terenie województwa, z której lisy powinny zostać odstrzelone i dostarczone do badań monitoringowych – km ²	Liczba lisów, które powinny zostać odstrzelone w ramach monitoringu, w 2019 r. – 4 lisy/100 km ²
1	2	3	4	5 = (4 x 4/100)
dolnośląskie	19 947	0	0	0
kujawsko-pomorskie	17 972	0	0	0
lubelskie	25 122	22 208	22 208	888
lubuskie	13 988	0	0	0
łódzkie	18 219	0	0	0
małopolskie	15 183	15 183	15 183	607
mazowieckie	35 558	5 546 ^{a)}	5 546 ^{a)}	222 ^{a)}
opolskie	9 412	0	0	0
podkarpackie	17 845	16 336	15 321	613
podlaskie	20 187	19 175	16 754	670
pomorskie	18 310	0	0	0
śląskie	12 334	7 320 ^{b)}	7 316 ^{b)}	293 ^{b)}
świętokrzyskie	11 710	9 660 ^{c)}	9 660 ^{c)}	386 ^{c)}
warmińsko-mazurskie	24 173	5 136 ^{d)}	5 136 ^{d)}	205 ^{d)}
wielkopolskie	29 827	0	0	0

zachodniopomorskie	22 892	0	0	0
RAZEM	312 679	100 564	97124	3 884

a) Dotyczy powiatu łosickiego, powiatu ostrowskiego, z wyłączeniem gminy Wąsewo, powiatu siedleckiego i m. Siedlce, powiatu sokołowskiego oraz powiatu węgrowskiego.

b) Dotyczy powiatu bédzińskiego, powiatu bielskiego, powiatu cieszyńskiego, powiatu częstochowskiego, z wyłączeniem gminy Blachownia, Kłomnice, Kruszyna, Mykanów i Rędziny, powiatu gliwickiego, z wyłączeniem gminy Pyskowie, Rudziniec, Sońciewice, Toszek i Wielowieś, powiatu lublinieckiego, z wyłączeniem gminy Ciasna, Herby, Kochanowice, Lubliniec i Pawonków, powiatu miłkowskiego, powiatu myszkowskiego, powiatu pszczyńskiego, powiatu rybnickiego, powiatu tarnowskiego, z wyłączeniem gminy Krupski Młyn, powiatu bieruńsko-łódzińskiego, powiatu wodzisławskiego, z wyłączeniem gminy Lubomia, powiatu zawierciańskiego, powiatu żywieckiego, m. Bielsko-Biała, m. Bytów, m. Chorzów, m. Częstochowa, m. Dąbrowa Górnicza, m. Gliwice, m. Jastrzębie-Zdrój, m. Jaworzno, m. Katowice, m. Mysłowice, m. Piekary Śląskie, m. Ruda Śląska, m. Rybnik, m. Siemianowice Śląskie, m. Sosnowiec, m. Świętochłowice, m. Tychy, m. Zabrze i m. Żory.

c) Dotyczy powiatu buskiego, powiatu jędrzejowskiego, powiatu kazimierskiego, powiatu kieleckiego i m. Kielce, powiatu opatowskiego, powiatu ostrowieckiego, powiatu pińczowskiego, powiatu sandomierskiego, powiatu starachowickiego, powiatu staszowskiego oraz powiatu włoszczowskiego.

d) Dotyczy powiatu elckiego, gminy Giżycko, Kruklanki, Miłki i Wydmyny w powiecie giżyckim, powiatu goldapskiego, powiatu oleckiego, gminy Biała Piska, Orzysz i Pisz w powiecie piskim oraz powiatu węgrowskiego.

Rok: 2020

Badania monitoringowe (FAT, ELISA, TC)

Województwo	Całkowita powierzchnia województwa – km ²	Powierzchnia objęta szczepieniami – km ²	Całkowita powierzchnia bytowania lisów wolno żyjących na terenie województwa, z której lisy powinny zostać odstrzelone i dostarczone do badań monitoringowych – km ²	Liczba lisów, które powinny zostać odstrzelone w ramach monitoringu, w 2020 r. – 4 lisy/100 km ²
1	2	3	4	5 = (4 x 4/100)
dolnośląskie	19 947	0	0	0
kujawsko-pomorskie	17 972	0	0	0
lubelskie	25 122	22 208	22 208	888

lubuskie	13 988	0	0	0	0
łódzkie	18 219	0	0	0	0
małopolskie	15 183	15 183	15 183	15 183	607
mazowieckie	35 558	5 546 ^{a)}	5 546 ^{a)}	5 546 ^{a)}	222 ^{a)}
opolskie	9 412	0	0	0	0
podkarpackie	17 845	16 336	15 321	15 321	613
podlaskie	20 187	19 175	16 754	16 754	670
pomorskie	18 310	0	0	0	0
śląskie	12 334	7 320 ^{b)}	7 316 ^{b)}	7 316 ^{b)}	293 ^{b)}
świętokrzyskie	11 710	9 660 ^{c)}	9 660 ^{c)}	9 660 ^{c)}	386 ^{c)}
warmińsko-mazurskie	24 173	5 136 ^{d)}	5 136 ^{d)}	5 136 ^{d)}	205 ^{d)}
wielkopolskie	29 827	0	0	0	0
zachodniopomorskie	22 892	0	0	0	0
RAZEM	312 679	100 564	97 124	97 124	3 884

a) Dotyczy powiatu łosickiego, powiatu ostrowskiego, z wyłączeniem gminy Wąsowo, powiatu siedleckiego i m. Siedlce, powiatu sokołowskiego oraz powiatu węgrowskiego.

b) Dotyczy powiatu będzińskiego, powiatu bielskiego, powiatu cieszyńskiego, powiatu częstochowskiego, z wyłączeniem gminy Blachownia, Klomnice, Kruszyna, Mykanów i Rędziny, powiatu gliwickiego, z wyłączeniem gminy Pyskowice, Rudziniec, Sośnicowice, Toszek i Wielowieś, powiatu lublińskiego, z wyłączeniem gminy Ciasna, Herby, Kochanowice, Lubliniec i Pawonków, powiatu mikołowskiego, powiatu myszkowskiego, powiatu pszczyńskiego, powiatu rybnickiego, powiatu tarnowskiego, z wyłączeniem gminy Krupski Młyn, powiatu bieruńsko-lędzińskiego, powiatu wodzisławskiego, z wyłączeniem gminy Lubomia, powiatu zawierciańskiego, powiatu żywieckiego, m. Bielsko-Biała, m. Bytów, m. Chorzów, m. Częstochowa, m. Dąbrowa Górnicza, m. Gliwice, m. Jastrzębie-Zdrój, m. Jaworzno, m. Katowice, m. Mysłowice, m. Mysłowice, m. Piekary Śląskie, m. Ruda Śląska, m. Rybnik, m. Siemianowice Śląskie, m. Sosnowiec, m. Świętochłowice, m. Tychy, m. Zabrze i m. Żory.

c) Dotyczy powiatu buskiego, powiatu jędrzejowskiego, powiatu kazimierskiego, powiatu kieleckiego i m. Kielce, powiatu opatowskiego, powiatu ostrowieckiego, powiatu pińczowskiego, powiatu sandomierskiego, powiatu starachowickiego, powiatu staszowskiego oraz powiatu włoszczowskiego.

d) Dotyczy powiatu ełckiego, gminy Giżycko, Kruklanki, Miłki i Wydmyny w powiecie giżyckim, powiatu godłapskiego, powiatu oleckiego, gminy Biała Piska, Orzysz i Pisz w powiecie piskim oraz powiatu węgrowskiego.

Rok: 2021

Badania monitoringowe (FAT, ELISA, TC)

Województwo	Całkowita powierzchnia województwa – km ²	Powierzchnia objęta szczepieniami – km ²	Całkowita powierzchnia bytowania lisów wolno żyjących na terenie województwa, z której lisy powinny zostać odstrzelone i dostarczone do badań monitoringowych – km ²	Liczba lisów, które powinny zostać odstrzelone w ramach monitoringu, w 2021 r. – 4 lisy/100 km ²
1	2	3	4	5 = (4 x 4/100)
dolnośląskie	19 947	0	0	0
kujawsko-pomorskie	17 972	0	0	0
lubelskie	25 122	22 208	22 208	888
lubuskie	13 988	0	0	0
łódzkie	18 219	0	0	0
małopolskie	15 183	15 183	15 183	607
mazowieckie	35 558	5 546 ^{a)}	5 546 ^{a)}	222 ^{a)}
opolskie	9 412	0	0	0
podkarpackie	17 845	16 336	15 321	613
podlaskie	20 187	19 175	16 754	670
pomorskie	18 310	0	0	0
śląskie	12 334	0	0	0
świętokrzyskie	11 710	0	0	0
warmińsko-mazurskie	24 173	5 136 ^{b)}	5 136 ^{b)}	205 ^{b)}
wielkopolskie	29 827	0	0	0

zachodniopomorskie	22 892	0	0	0
RAZEM	312 679	83 584	80 148	3 205

^{a)} Dotyczy powiatu łosickiego, powiatu ostrowskiego, z wyłączeniem gminy Wąsewo, powiatu siedleckiego i m. Siedlce, powiatu sokotowskiego oraz powiatu węgrowskiego.

^{b)} Dotyczy powiatu eickiego, gminy Giżycko, Krukiłanki, Miłki i Wydmyny w powiecie giżyckim, powiatu gołdapskiego, powiatu oleckiego, gminy Biała Piska, Orzysz i Pisz w powiecie piskim oraz powiatu węgrowskiego.

W przypadku wystąpienia sytuacji, o której mowa w § 3 ust. 1 lub w § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliźnie, powierzenia objęta szczepieniami w latach 2019–2021 może ulec zmianie, a w związku z tym zmianie może ulec liczba lisów, które powinny zostać odstrzelone w ramach monitoringu, oraz liczba badań diagnostycznych określona w pkt 6.1.1.

4.4.4. Zastosowane szczepionki i programy szczepień

Stosowane szczepionki zgodne z wytycznymi Światowej Organizacji Zdrowia Zwierząt (OIE), Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) oraz standardami Unii Europejskiej (opinia naukowa Europejskiego Urzędu ds. Bezpieczeństwa Żywności opublikowana w dniu 14 lipca 2015 r.) zostały dopuszczone do stosowania w Rzeczypospolitej Polskiej zgodnie z przepisem art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne (Dz. U. z 2017 r. poz. 2211, z późn. zm.). Szczepionkami obecnie zarejestrowanymi w Rzeczypospolitej Polskiej są Fuchsoral (SAD B19) i Lysvulpen (SAD Bern). Dostępne są także szczepionki Rabigen SAG2 (SAG2) oraz Rabitec (SPBN GASGAS), zarejestrowane w Europejskiej Agencji Leków (EMA). Szczepionki używane w akcji szczepień są wybierane w trybie ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1986, z późn. zm.). W celu kontroli jakości szczepionka jest poddawana badaniu w kierunku określenia miana wirusa wścieklizny oraz ocenie wyglądu przynęty w Krajowym Laboratorium Referencyjnym. Krajowe Laboratorium referencyjne może

dotatkowo przeprowadzić badanie termostabilności przynęty, jeżeli uzna to za konieczne. W latach 2019–2021 jest planowane poddanie każdego roku 16 serii szczepionki tym badaniom.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie przeprowadzania ochronnych szczepień przeciwko wścieklicznie lisów wolno żyjących szczepionka jest rozrzucana z samolotu lub śmigłowca lub wykładana ręcznie dwa razy w roku na obszarach lasów oraz we wszystkich miejscach bytowania lisów wolno żyjących. Szczepionka może być podana raz w roku, jeżeli na terenie województwa nie stwierdzono wścieklicznych w okresie dwóch kolejnych lat. Natomiast szczepień ochronnych nie przeprowadza się, jeżeli na terenie województwa nie stwierdzono wścieklicznych w okresie co najmniej trzech kolejnych lat.

W przypadku stwierdzenia wścieklicznych na terenie województwa, w którym nie stwierdzono wścieklicznych w okresie co najmniej trzech kolejnych lat, wojewódzki lekarz weterynarii wyznacza obszar o promieniu co najmniej 50 km od ogniska wścieklicznych, zwany dalej „strefą ochronną”. Szczepienia ochronne w strefie ochronnej przeprowadza się dwa razy w roku przez okres trzech kolejnych lat od dnia stwierdzenia wścieklicznych w tej strefie. Szczepienia ochronne w strefie ochronnej można przeprowadzić raz w roku, jeżeli w strefie ochronnej nie stwierdzono wścieklicznych w okresie dwóch kolejnych lat.

Natomiast w przypadku istnienia ryzyka przeniesienia wścieklicznych z innej części województwa lub z innego województwa, lub z obszaru położonego poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej wojewódzki lekarz weterynarii może wyznaczyć na terenie województwa obszar o szerokości co najmniej 50 km, na którym przeprowadza się szczepienia ochronne.

Jeżeli na obszarach, na których przeprowadzono szczepienia ochronne, wystąpiła katastrofa naturalna w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie kłeski żywiołowej mogąca ujemnie wpłynąć na podjęcie szczepionki przez lisy lub stwierdzono pogorszenie sytuacji epizootycznej w odniesieniu do wścieklicznych, dopuszcza się przeprowadzenie dodatkowych szczepień ochronnych.

Na konieczność przeprowadzania lub częstotliwość szczepień ochronnych lisów wolno żyjących nie ma wpływu występowanie wścieklizny u nietoperzy.

Odległości między liniami przelotowymi, na których jest wykonywany zrzut szczepionki z samolotu lub śmigłowca, wynoszą 500 m. Samoloty lub śmigłowce są wyposażone w system GPS i system rejestrujący zrzut szczepionki, aby umożliwić stwierdzenie, czy samoloty lub śmigłowce poruszają się zgodnie z wcześniej ustalonymi liniami oraz udokumentowanie, że na danej linii została wyłożona przewidziana liczba dawek szczepionki. W okresie dystrybucji szczepionki wojewódzki lekarz weterynarii codziennie otrzymuje dane dotyczące jej zrzutu (dane z urządzenia nawigacyjnego i dane z urządzenia rejestrującego zrzut szczepionki) i sprawdza, czy zrzut szczepionki odbył się prawidłowo.

Wojewódzki lekarz weterynarii sprawdza, czy:

- 1) szczepionka została rozrzucona równomiernie, zgodnie z planowaną liczbą dawek na km²;
- 2) trasy lotów pochodzące z urządzenia nawigacyjnego pokrywają się z danymi uzyskanymi z systemu rejestrującego zrzut szczepionki.

Wyłożenie ręczne szczepionki odbywa się w miejscach bytowania lisów wolno żyjących na obszarach, na których zrzut szczepionki z samolotu lub śmigłowca nie jest możliwy lub nie jest możliwe jego optymalne wykonanie. Dotyczy to m.in. obszarów zabudowanych. Wykładanie ręczne szczepionki, które ma na celu uzyskanie uodpornienia u lisów bytujących na tych obszarach, odbywa się pod nadzorem pracownika Inspekcji Weterynaryjnej i jest udokumentowane.

Szczepionka jest przechowywana i transportowana w warunkach określonych przez producenta. Wojewódzki lekarz weterynarii sprawuje nadzór nad warunkami temperatury, w jakich szczepionka jest transportowana i przechowywana na lotnisku, z którego odbywa się jej zrzut.

Z samolotu lub śmigłowca rozrzuca się 25 dawek szczepionki na 1 km² powierzchni objętej zrzutem szczepionki w:

- 1) części województwa mazowieckiego położonej na wschód od linii wyznaczonej wzdłuż długości geograficznej 22° 50' E;
- 2) części województwa podlaskiego położonej na wschód od linii wyznaczonej wzdłuż długości geograficznej 22° 50' E;
- 3) województwie świętokrzyskim.

Natomiast w województwie małopolskim i podkarpackim oraz w części województwa lubelskiego położonej na wschód od linii wyznaczonej wzdłuż długości geograficznej 22° 50' E rozrzuca się z samolotu lub śmigłowca 30 dawek szczepionki na 1 km² powierzchni objętej zrzutem szczepionki.

Na pozostałym obszarze objętym szczepieniami z samolotu lub śmigłowca rozrzuca się 20 dawek szczepionki na 1 km². Ręcznie wyklada się 30–40 dawek na 1 km² powierzchni objętej ręcznym wykładaniem szczepionki. We wszystkich województwach, w których stosuje się szczepionki, obszar objęty ręcznym wykładaniem szczepionek nie przekracza 5% całkowitego obszaru, na którym wykonuje się szczepienia, a liczba dawek szczepionki wykładanych ręcznie nie przekracza 5% całkowitej liczby dawek szczepionki w ramach akcji szczepień.

Liczba dawek szczepionki jest wyższa niż 20 dawek na 1 km² w części obszarów objętych szczepieniem ze względu m.in. na sytuację epizootyczną na tych obszarach oraz na obszarach z nimi graniczących lub na liczebność populacji lisa. Są to obszary o wysokim ryzyku w odniesieniu do wścieklizny. Liczba dawek szczepionki na 1 km² powierzchni objętej szczepieniem może ulec zmianie zgodnie z § 7 ust. 4 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie, a w związku z tym zmianie może ulec liczba dawek szczepionki określona w pkt 6.2.1.

W 2019 r. w województwie lubelskim, małopolskim, mazowieckim, podkarpackim, podlaskim, śląskim i świętokrzyskim jest planowane przeprowadzenie dwóch akcji szczepień, które mają odbyć się wiosną i jesienią. W województwie warmińsko-mazurskim jest planowane wykonanie jedynie jesiennej akcji szczepień. Ponadto w województwie małopolskim i podkarpackim jest planowane ewentualne przeprowadzenie jednej dodatkowej akcji szczepień.

W 2020 r. w województwie lubelskim, małopolskim, mazowieckim, podkarpackim i podlaskim jest planowane przeprowadzenie dwóch akcji szczepień, które mają odbyć się wiosną i jesienią. W województwie śląskim, świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim jest planowane wykonanie jedynie jesiennej akcji szczepień. Ponadto w województwie małopolskim i podkarpackim jest planowane ewentualne przeprowadzenie jednej dodatkowej akcji szczepień.

W 2021 r. w województwie lubelskim, małopolskim, mazowieckim, podkarpackim i podlaskim jest planowane przeprowadzenie dwóch akcji szczepień, które mają odbyć się wiosną i jesienią. W województwie warmińsko-mazurskim jest planowane wykonanie jedynie jesiennej akcji szczepień. Ponadto w województwie małopolskim i podkarpackim jest planowane ewentualne przeprowadzenie jednej dodatkowej akcji szczepień.

Terminy akcji szczepień są uzgadniane między wojewódzkimi lekarzami weterynarii z województw sąsiadujących ze sobą.

Strategia szczepień w południowo-wschodniej Polsce, czyli na obszarach najbardziej dotkniętych wścieklizną, polega przede wszystkim na wzmożonym nadzorze nad dystrybucją szczepionki, zwiększonej liczbie dawek szczepionki wykładanych ręcznie oraz ewentualnym wykonaniu dodatkowych akcji szczepień.

Główny Lekarz Weterynarii powiadamia pisemnie właściwe centralne władze weterynaryjne państw członkowskich Unii Europejskiej lub państw trzecich graniczących z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej o terminie i sposobie podania szczepionki w województwach graniczących z terytorium tych państw.

W miejscowościach położonych na obszarze, na którym będą przeprowadzane szczepienia ochronne, oraz w miejscowościach graniczących z tym obszarem, wojewódzki lekarz weterynarii może ogłosić termin i sposób przeprowadzenia tych szczepień w sposób zwyczajowo przyjęty na danym terenie.

4.4.5. Środki w przypadku uzyskania dodatniego wyniku badania w kierunku wścieklizny

Zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt oraz rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 stycznia 2005 r. w sprawie zwalczania wścieklizny, w przypadku stwierdzenia choroby powiatowy lekarz weterynarii wyznacza ognisko choroby oraz obejmuje je nadzorem, niezwłocznie powiadamia państwowego powiatowego inspektora sanitarnego o wyznaczeniu ogniska choroby oraz wyznacza obszar zagrożony wokół ogniska choroby.

Powiatowy lekarz weterynarii podejmuje również pozostałe czynności, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 stycznia 2005 r. w sprawie zwalczania wścieklizny.

4.4.6. Kontrola wdrażania programu i sprawozdawczość

Zgodnie z art. 57 ust. 8 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, Główny Lekarz Weterynarii nadzoruje realizację programu zwalczania chorób zakaźnych zwierząt, a w przypadku programu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej – informuje Komisję Europejską o postępach w jego realizacji zgodnie z przepisami Unii Europejskiej.

5. Korzyści z realizacji programu

Celem realizacji programu jest ograniczenie liczby przypadków wścieklizny na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej u wszystkich zwierząt wrażliwych innych niż nietoperze, a także zabezpieczenie tego terytorium przed rozprzestrzenianiem się choroby związanym z migracją przez granicę zakażonych dzikich zwierząt z państw sąsiadujących z Polską.

Szacunkowe koszty programu zostaną dostosowane do wielkości wydatków zaplanowanych na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt w ustawach budżetowych na lata 2019–2021 (w ramach rozdziału 01022 i poz. 12 rezerw celowych lub poz. 8 w części podlegającej refundacji ze środków Unii Europejskiej).

6. Założenia programu

6.1. Założenia związane z badaniami

6.1.1. Założenia w zakresie badań diagnostycznych

Rok: 2019

Region	Rodzaj badania	Populacja docelowa	Rodzaj próbki	Cel	Liczba planowanych badań	Przewidywana liczba próbek z dodatnim wynikiem badań
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	lisy wolno żyjące	mózg	nadzór	1 217	3

Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie w kierunku wścieklizny w ramach monitoringu	lisy wolno żyjące	mózg	monitoring akcji	3 884	1
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	kuny	mózg	nadzór	131	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	sarny	mózg	nadzór	102	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	jenoty	mózg	nadzór	72	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	koty	mózg	nadzór	1 131	1
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	psy	mózg	nadzór	521	0

Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	nietoperze	mózg	nadzór	223	8
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	inne zwierzęta	mózg	nadzór	372	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	ELISA	lisy wolno żyjące	surowica	monitoring akcji	3 884	1 966
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	TC	lisy wolno żyjące	żuchwa	monitoring akcji	3 884	3 407
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	RTCIT	lisy wolno żyjące	mózg	nadzór	130	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	RTCIT	inne zwierzęta	mózg	nadzór	1 688	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	Różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny	lisy wolno żyjące	mózg	monitoring akcji	4	4
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	Badanie miana wirusa wścieklizny w szczepionce	lisy wolno żyjące	szczepionka	monitoring akcji	31	31

Rok: 2020

Region	Rodzaj badania	Populacja docelowa	Rodzaj próbki	Cel	Liczba planowanych badań	Przewidywana liczba próbek z dodatnim wynikiem badań
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	lisy wolno żyjące	mózg	nadzór	1 217	3
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie w kierunku wścieklizny w ramach monitoringu	lisy wolno żyjące	mózg	monitoring akcji	3 884	1
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	kuny	mózg	nadzór	131	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	sarny	mózg	nadzór	102	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	jenoty	mózg	nadzór	72	0

Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	koty	mózg	nadzór	1 131	1
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	psy	mózg	nadzór	521	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	nietoperze	mózg	nadzór	223	8
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	inne zwierzęta	mózg	nadzór	372	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	ELISA	lisy wolno żyjące	surowica	monitoring akcji	3 884	1 966
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	TC	lisy wolno żyjące	żuchwa	monitoring akcji	3 884	3 407
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	RTCIT	lisy wolno żyjące	mózg	nadzór	130	0

Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	RTCIT	inne zwierzęta	mózg	nadzór	1 688	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	Różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny	lisy wolno żyjące	mózg	monitoring akcji	4	4
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	Badanie miana wirusa wścieklizny w szczepionce	lisy wolno żyjące	szczepionka	monitoring akcji	28	28

Rok: 2021

Region	Rodzaj badania	Populacja docelowa	Rodzaj próbki	Cel	Liczba planowanych badań	Przewidywana liczba próbek z dodatnim wynikiem badań
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	lisy wolno żyjące	mózg	nadzór	1 217	3
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie w kierunku wścieklizny w ramach monitoringu	lisy wolno żyjące	mózg	monitoring akcji	3 205	1

Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	kuny	mózg	nadzór	131	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	sarny	mózg	nadzór	102	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	jenoty	mózg	nadzór	72	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	koty	mózg	nadzór	1 131	1
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	psy	mózg	nadzór	521	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	nietoperze	mózg	nadzór	223	8

Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	inne zwierzęta	mózg	nadzór	372	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	ELISA	lisy wolno żyjące	surowica	monitoring akcji	3 205	1 623
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	TC	lisy wolno żyjące	żuchwa	monitoring akcji	3 205	2 812
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	RTCIT	lisy wolno żyjące	mózg	nadzór	130	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	RTCIT	inne zwierzęta	mózg	nadzór	1 688	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	Różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny	lisy wolno żyjące	mózg	monitoring akcji	4	4
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	Badanie miana wirusa wścieklizny w szczepionce	lisy wolno żyjące	szczepionka	monitoring akcji	25	25

6.2. Założenia w zakresie szczepień

6.2.1. Założenia w zakresie szczepień dzikich zwierząt

Rok: 2019

Region (województwo)	Powierzchnia (km ²)	Cele programu szczepienia		
		liczba dawek szczepionki lub produktu leczniczego planowana do wyłożenia lub podania w ramach akcji szczepień	planowana liczba akcji szczepień	całkowita liczba dawek szczepionki lub produktu leczniczego planowana do wyłożenia lub podania w ramach akcji szczepień
lubelskie	22 208	569 400	2	1 138 800
małopolskie	15 183	464 490	3	1 393 470
mazowieckie	5 546	112 744	2	225 488
podkarpackie	16 336	497 430	3	1 492 290
podlaskie	19 175	439 500	2	879 000
śląskie	7 320	146 480	2	292 960
świętokrzyskie	9 660	241 500	2	483 000
warmińsko-mazurskie	5 136	102 720	1	102 720
Razem		2 574 264		6 007 728

Rok: 2020

Region (województwo)	Powierzchnia (km ²)	Cele programu szczepienia		
		liczba dawek szczepionki lub produktu leczniczego planowana do wyłożenia lub podania w ramach akcji szczepień	planowana liczba akcji szczepień	całkowita liczba dawek szczepionki lub produktu leczniczego planowana do wyłożenia lub podania w ramach akcji szczepień
lubelskie	22 208	569 400	2	1 138 800
małopolskie	15 183	464 490	3	1 393 470
mazowieckie	5 546	112 744	2	225 488
podkarpackie	16 336	497 430	3	1 492 290
podlaskie	19 175	439 500	2	879 000
śląskie	7 320	146 480	1	146 480
świętokrzyskie	9 660	241 500	1	241 500
warmińsko-mazurskie	5 136	102 720	1	102 720
Razem		2 574 264		5 619 748

Rok: 2021

Region (województwo)	Powierzchnia (km ²)	Cele programu szczepienia		
		liczba dawek szczepionki lub produktu leczniczego planowana do wyłożenia lub podania w ramach akcji	planowana liczba akcji	całkowita liczba dawek szczepionki lub produktu leczniczego planowana do wyłożenia lub podania w ramach akcji szczepień
lubelskie	22 208	569 400	2	1 138 800
małopolskie	15 183	464 490	3	1 393 470
mazowieckie	5 546	112 744	2	225 488
podkarpackie	16 336	497 430	3	1 492 290
podlaskie	19 175	439 500	2	879 000
warmińsko-mazurskie	5 136	102 720	1	102 720
Razem		2 186 284		5 231 768

Liczba akcji szczepień w poszczególnych województwach może ulec zmianie zgodnie z § 3 ust. 2, § 5 i § 8 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie przeprowadzania ochronnych szczepień przeciwko wścieklźnie lisów wolno żyjących.

7. Szacunkowa analiza kosztów programu¹⁾

Rok: 2019

Przeznaczenie kosztów	Wyszczególnienie	Jednostka	Ilość jednostek	Koszt jednostkowy w zł	Kwota całkowita w zł ³⁾	Koszt jednostkowy w euro ²⁾	Kwota całkowita w euro ²⁾	Wniosek o dofinansowanie z funduszy Unii Europejskiej (tak/nie)
1. Badania laboratoryjne – w 2019 r.								
Koszt pobierania próbek	Dostarczenie lisów wolno żyjących, odstrzelonych w ramach monitoringu, do badań laboratoryjnych	Indywidualna próbka lub badanie zwierzęcia	3 884	45,25	175 751,00	10,90	42 335,60	tak
Koszt pobierania próbek	Pozostały koszt pobierania próbek (wszystkie zwierzęta z gatunków wrażliwych na wściekliznę)	Indywidualna próbka lub badanie zwierzęcia	7 653	29,61	226 605,33	7,13	54 565,89	nie

Koszt analizy	Test: immunofluorescencja odcisków mózgowych – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny (wszystkie zwierzęta wrażliwe na wściekliznę)	Indywidualna próbka lub badanie zwierzęcia	3 769	54,32	204 732,08	13,09	49 336,21	tak
Koszt analizy	Test: immunofluorescencja odcisków mózgowych – badanie w ramach monitoringu (lisy wolno żyjące)	Indywidualna próbka lub badanie zwierzęcia	3 884	54,32	210 978,88	13,09	50 841,56	tak
Koszt analizy	Test: ELISA (lisy wolno żyjące)	Indywidualna próbka lub badanie zwierzęcia	3 884	63,25	245 663,00	15,24	59 192,16	tak
Koszt analizy	Test: TC (lisy wolno żyjące)	Indywidualna próbka lub badanie zwierzęcia	3 884	7,98	30 994,32	1,92	7 457,28	tak

Koszt analizy	Test: izolacji wirusa w hodowli komórek mysiej neuroblastomy (wszystkie zwierzęta z gatunków wrażliwych na wściekliznę) lub Test: sekwencjonowanie wirusa (różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny u lisów wolno żyjących)	Indywidualna próbka lub badanie zwierzęcia	1 822	274,08	499 373,76	66,04	120 324,88	tak
2. Szczepienie – w 2019 r.								
Zakup szczepionki	Doustne szczepienia dzikich zwierząt	Dawka szczepionki	6 007 728	0,88	5 286 800,64	0,21	1 261 622,88	tak
Koszty dystrybucji	Doustne szczepienia dzikich zwierząt	Dawka szczepionki	6 007 728	2,06	12 375 919,68	0,50	3 003 864,00	tak
3. Czyszczenie i odkażanie – w 2019 r.								
Czyszczenie i odkażanie	Czyszczenie i odkażanie powierzchni	Metr kwadratowy powierzchni	16 947	0,12	2 033,64	0,03	508,41	nie

4. Inne koszty – w 2019 r.									
Koszty unieszkodliwiania	Unieszkodliwianie odpadów laboratoryjnych	Kilogram odpadów	59 861	2,15	128 701,15	0,52	31 127,72	nie	
Koszty materiałów	Materiały weterynaryjne	Sztuka	11 512	1,34	15 426,08	0,32	3 683,84	nie	
Koszty akcji informacyjnych	Materiały informacyjne	Ulotka lub plakat	51 080	0,07	3 575,60	0,02	1 021,60	tak	
Koszt obserwacji	Obserwacja zwierzęcia podejrzanego o wściekliznę	Obserwacja	20 236	174,46	3 530 372,56	42,04	850 721,44	nie	
Razem koszty					22 936 927,72		5 536 603,47		
Razem koszty, których dotyczy wniosek o dofinansowanie z funduszy Unii					19 033 788,96		4 595 996,17		

1) Wszystkie wartości są podane bez VAT.

2) Wycieszenie kosztów według kursu 1 euro = 4,15 zł (zgodnie z wytycznymi Ministra Finansów dotyczącymi stosowania jednolitych wskaźników makroekonomicznych będących podstawą oszacowania skutków finansowych projektowanych ustaw – aktualizacja – październik 2018 r.).

3) Szacunkowe koszty, które zostaną dostosowane do wielkości wydatków zaplanowanych na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt w ustawie budżetowej na rok 2019 z dnia 16 stycznia 2019 r. (Dz. U. poz. 198) (w ramach rozdziału 01022 i poz. 12 rezerw celowych lub poz. 8 w części podlegającej refundacji ze środków Unii Europejskiej).

Rok: 2020

Przeznaczenie kosztów	Wyszczególnienie	Jednostka	Ilość jednostek	Koszt jednostkowy w zł	Kwota całkowita w zł ³⁾	Koszt jednostkowy w euro ²⁾	Kwota całkowita w euro ²⁾	Wniosek o dofinansowanie z funduszy Unii Europejskiej (tak/nie)
1. Badania laboratoryjne – w 2020 r.								
Koszt pobierania próbek	Dostarczenie lisów wolno żyjących, odstrzelonych w ramach monitoringu, do badań laboratoryjnych	Indywidualna próbka lub badanie zwierzęcia	3 884	45,25	175 751,00	10,90	42 335,60	tak
Koszt pobierania próbek	Pozostały koszt pobierania próbek (wszystkie zwierzęta z gatunków wrażliwych na wściekliznę)	Indywidualna próbka lub badanie zwierzęcia	7 653	29,61	226 605,33	7,13	54 565,89	nie
Koszt analizy	Test: immunofluorescencja odcisków mózgowych – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny (wszystkie zwierzęta z gatunków wrażliwych na wściekliznę)	Indywidualna próbka lub badanie zwierzęcia	3 769	54,32	204 732,08	13,09	49 336,21	tak

Koszt analizy	Test: immunofluorescencja odcisków mózgowych – badanie w ramach monitoringu (lisy wolno żyjące)	Indywidualna próbka lub badanie zwierzęcia	3 884	54,32	2 10 978,88	13,09	50 841,56	tak
Koszt analizy	Test: ELISA (lisy wolno żyjące)	Indywidualna próbka lub badanie zwierzęcia	3 884	63,25	245 663,00	15,24	59 192,16	tak
Koszt analizy	Test: TC (lisy wolno żyjące)	Indywidualna próbka lub badanie zwierzęcia	3 884	7,98	30 994,32	1,92	7 457,28	tak
Koszt analizy	Test: izolacji wirusa w hodowli komórek mysiej neuroblastomy (wszystkie zwierzęta z gatunków wrażliwych na wściekliznę) lub Test: sekwencjonowanie wirusa (różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny u lisów wolno żyjących)	Indywidualna próbka lub badanie zwierzęcia	1 822	274,08	499 373,76	66,04	120 324,88	tak

2. Szczepienie – w 2020 r.									
Zakup szczepionki	Doustne szczepienia dzikich zwierząt	Dawka szczepionki	5 619 748	0,88	4 945 378,24	0,21	1 180 147,08		tak
Koszty dystrybucji	Doustne szczepienia dzikich zwierząt	Dawka szczepionki	5 619 748	2,06	11 576 680,88	0,50	2 809 874,00		tak
3. Czyszczenie i odkażanie – w 2020 r.									
Czyszczenie i odkażanie	Czyszczenie i odkażanie powierzchni	Metr kwadratowy powierzchni	16 947	0,12	2 033,64	0,03	508,41		nie
4. Inne koszty – w 2020 r.									
Koszty unieszkodliwiania	Unieszkodliwianie odpadów laboratoryjnych	Kilogram odpadów	59 861	2,15	128 701,15	0,52	31 127,72		nie
Koszty materiałów	Materiały weterynaryjne	Sztuka	11 512	1,34	15 426,08	0,32	3 683,84		nie
Koszty akcji informacyjnych	Materiały informacyjne	Ulotka lub plakat	51 080	0,07	3 575,60	0,02	1 021,60		tak

Koszt obserwacji	Obserwacja zwierzęcia podejznanego o wściekliznę	Obserwacja	20 236	174,46	3 530 372,56	42,04	850 721,44	nie
Razem koszty					21 796 266,52		5 261 137,67	
Razem koszty, których dotyczy wniosek o dofinansowanie z funduszy Unii					17 893 127,76		4 320 530,37	

1) Wszystkie wartości są podane bez VAT.

2) Wyliczenie kosztów według kursu 1 euro = 4,15 zł (zgodnie z wytycznymi Ministra Finansów dotyczącymi stosowania jednolitych wskaźników makroekonomicznych będących podstawą oszacowania skutków finansowych projektowanych ustaw – aktualizacja – październik 2018 r.).

3) Szacunkowe koszty, które zostaną dostosowane do wielkości wydatków zaplanowanych na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt w ustawie budżetowej na rok 2020 (w ramach rozdziału 01022 i poz. 12 rezerw celowych lub poz. 8 w części podlegającej refundacji ze środków Unii Europejskiej).

Rok: 2021

Przeznaczenie kosztów	Wyszczególnienie	Jednostka	Ilość jednostek	Koszt jednostkowy w zł	Kwota całkowita w zł ³⁾	Koszt jednostkowy w euro ²⁾	Kwota całkowita w euro ²⁾	Wniosek o dofinansowanie z funduszy Unii Europejskiej (tak/nie)
1. Badania laboratoryjne – w 2021 r.								
Koszt pobierania próbek	Dostarczenie lisów wolno żyjących, odstrzelonych w ramach monitoringu, do badań laboratoryjnych	Indywidualna próbka lub badanie zwierzęcia	3 205	45,25	145 026,25	10,90	34 934,50	tak

Koszt pobierania próbek	Pozostały koszt pobierania próbek (wszystkie zwierzęta z gatunków wrażliwych na wściekliznę)	Indywidualna próbka lub badanie zwierzęcia	6 974	29,61	206 500,14	7,13	49 724,62	nie
Koszt analizy	Test: immunofluorescencja odcisków mózgowych – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny (wszystkie zwierzęta z gatunków wrażliwych na wściekliznę)	Indywidualna próbka lub badanie zwierzęcia	3 769	54,32	204 732,08	13,09	49 336,21	tak
Koszt analizy	Test: immunofluorescencja odcisków mózgowych – badanie w ramach monitoringu (lisy wolno żyjące)	Indywidualna próbka lub badanie zwierzęcia	3 205	54,32	174 095,60	13,09	41 953,45	tak
Koszt analizy	Test: ELISA (lisy wolno żyjące)	Indywidualna próbka lub badanie zwierzęcia	3 205	63,25	202 716,25	15,24	48 844,20	tak
Koszt analizy	Test: TC (lisy wolno żyjące)	Indywidualna próbka lub badanie zwierzęcia	3 205	7,98	25 575,90	1,92	6 153,60	tak

Koszt analizy	Test: izolacji wirusa w hodowli komórek mysiej neuroblastomy (wszystkie zwierzęta z gatunków wrażliwych na wściekliznę) lub Test: sekwencjonowanie wirusa (różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny u lisów wolno żyjących)	Indywidualna próbka lub badanie zwierzęcia	1 822	274,08	499 373,76	66,04	120 324,88	tak
2. Szczepienie – w 2021 r.								
Zakup szczepionki	Doustne szczepienia dzikich zwierząt	Dawka szczepionki	5 231 768	0,88	4 603 955,84	0,21	1 098 671,28	tak
Koszty dystrybucji	Doustne szczepienia dzikich zwierząt	Dawka szczepionki	5 231 768	2,06	10 777 442,08	0,50	2 615 884,00	tak
3. Czyszczenie i odkażanie – w 2021 r.								
Czyszczenie i odkażanie	Czyszczenie i odkażanie powierzchni	Metr kwadratowy powierzchni	16 947	0,12	2 033,64	0,03	508,41	nie

4. Inne koszty – w 2021 r.									
Koszty unieszkodliwiania	Unieszkodliwianie odpadów laboratoryjnych	Kilogram odpadów	59 861	2,15	128 701,15	0,52	31 127,72	nie	
Koszty materiałów	Materiały weterynaryjne	Sztuka	11 512	1,34	15 426,08	0,32	3 683,84	nie	
Koszty akcji informacyjnych	Materiały informacyjne	Ulotka lub plakat	51 080	0,07	3 575,60	0,02	1 021,60	tak	
Koszt obserwacji	Obserwacja zwierzęcia podejrzanego o wściekliznę	Obserwacja	20 236	174,46	3 530 372,56	42,04	850 721,44	nie	
		Razem koszty			20 519 526,93		4 952 889,75		
		Razem koszty, których dotyczy wniosek o dofinansowanie z funduszy Unii			16 636 493,36		4 017 123,72		

1) Wszystkie wartości są podane bez VAT.

2) Wyliczenie kosztów według kursu 1 euro = 4,15 zł (zgodnie z wytycznymi Ministra Finansów dotyczącymi stosowania jednolitych wskaźników makroekonomicznych będących podstawą oszacowania skutków finansowych projektowanych ustaw – aktualizacja – październik 2018 r.).

3) Szacunkowe koszty, które zostaną dostosowane do wielkości wydatków zaplanowanych na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt w ustawie budżetowej na rok 2021 (w ramach rozdziału 01022 i poz. 12 rezerw celowych lub poz. 8 w części podlegającej refundacji ze środków Unii Europejskiej).

Załączniki do programu zwalczania wścieklizny (Rabies)

Załącznik nr 1

Przypadki wścieklizny Kraj: **Rzeczpospolita Polska (POL)** Okres sprawozdawczy(kwartał/rok): **I-IV 2012**

Obszar	Przypadki wścieklizny																									
	Zwierzęta domowe					Zwierzęta wolno żyjące																				
	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdolny pies	inne		lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jeleń	daniel	inne	netoperz		
Województwo																										
dolnośląskie																										
kujawsko-pomorskie																										
lubelskie											4															
lubuskie																										
łódzkie																										
małopolskie	1	1			1						21														1	
mazowieckie																										
opolskie																										
podkarpackie	10	11	8								170				2	10	1			1						
podlaskie	1	2	2								4	2														
pomorskie																									1	
śląskie	1																									
świętokrzyskie																										
warmińsko-mazurskie											1														1	
wielkopolskie																										
zachodniopomorskie																										
Razem	13	14	10		1						200	2		2	10	1				1					3	

Zwierzęta domowe	38
Zwierzęta wolno żyjące	219
RAZEM	257

Załącznik nr 2

I-IV

2013

Okres sprawozdawczy(kwartał/rok):

Rzeczpospolita Polska (POL)

Przypadki wścieklizny Kraj:

Obszar	Przypadki wścieklizny																							
	Zwierzęta domowe						Zwierzęta wolno żyjące																	
	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdomy pies	inne	lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jelen	daniel	inne	nieopierz	
Województwo																								
dolnośląskie																								
kujawsko-pomorskie																								
lubelskie	2									16														1
lubuskie																								2
łódzkie																								
małopolskie	5	4	6							39	1	3												
mazowieckie																								
opolskie																								
podkarpackie	9	10	1					4		80	3	6						2						3
podlaskie																								
pomorskie																								
śląskie																								1
świętokrzyskie	1																							
warmińsko-mazurskie																								
wielkopolskie																								
zachodniopomorskie																								
Razem	17	14	7					4		136	4	9		4	9			2			2	1		8

Zwierzęta domowe	42
Zwierzęta wolno żyjące	162
RAZEM	204

Załącznik nr 3

I-IV 2014

Okres sprawozdawczy(kwartał/rok):

Rzeczpospolita Polska (POL)

Kraj:

Obszar	Przypadki wścieklizny																							
	Zwierzęta domowe						Zwierzęta wolno żyjące																	
	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdomy pies	inne	lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jelen	daniel	inne	niecierp	
Województwo																								
dolnośląskie																								
kujawsko-pomorskie										2													1	
lubelskie																								
lubuskie																								
łódzkie																								
małopolskie	9	4	2							59	1			1	2			3						
mazowieckie																								
opolskie																								
podkarpackie		1								5					2									1
podlaskie										4														
pomorskie																								
śląskie																								
świętokrzyskie																								
warmińsko-mazurskie																								
wielkopolskie																								
zachodniopomorskie																								
Razem	9	5	2							73	1			1	4			3						7

16
89
105

Zwierzęta domowe

Zwierzęta wolno żyjące

RAZEM

Załącznik nr 4

Przypadki wścieklizny

Kraj:

Rzeczpospolita Polska (POL)

Okres sprawozdawczy(kwartał/rok):

I-IV

2015

Obszar	Przypadki wścieklizny																							
	Zwierzęta domowe						Zwierzęta wolno żyjące																	
	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdomy pies	inne	lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jeleń	daniel	inne	niecierperz	
dolinaśląskie																								
kujaawsko-pomorskie										6	1													
lubelskie																								
lubuskie																								
łódzkie										57	1				3									
małopolskie	12	4	2																					
mazowieckie																								
opolskie										5				1	1									1
podkarpackie																								
podlaskie																								
pomorskie																								
śląskie																								
świętokrzyskie																								
warmińsko-mazurskie																								2
wielkopolskie																								
zachodniopomorskie																								1
Razem	12	4	2							68	2			1	4									4

18
79
97

Zwierzęta domowe

Zwierzęta wolno żyjące

RAZEM

Załącznik nr 5

Przypadki wścieklizny

Kraj:

Rzeczpospolita Polska (POL)

Okres sprawozdawczy (kwartał/rok):

I-IV

2016

Obszar	Przypadki wścieklizny																							
	Zwierzęta domowe					Zwierzęta wolno żyjące																		
	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdomy pies	inne		lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jeleń	daniel	inne	nietoperz
dolinaśląskie																								
kujawsko-pomorskie											2				1									
lubelskie																								
lubuskie																								
łódzkie																							1	
małopolskie	1										6					1								
mazowieckie																								
opolskie																								
podkarpackie	1			1							1					1								
podlaskie																								1
pomorskie																								
śląskie																								
świętokrzyskie																								
warmińsko-mazurskie																								
wielkopolskie																								2
zachodniopomorskie																								2
Razem	2			1							9	1			1	2								6

3

19

22

Zwierzęta domowe

Zwierzęta wolno żyjące

RAZEM

Załącznik nr 6

Przypadki wścieklizny

Kraj:

Rzeczpospolita Polska (POL)

Okres sprawozdawczy (kwartał/rok):

I-IV

2017

Obszar	Przypadki wścieklizny																								
	Zwierzęta domowe					Zwierzęta wolno żyjące																			
	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdomy pies	inne		lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jeleń	daniel	inne	niełopierz	
Województwo																									
dolnośląskie																									
kujawsko-pomorskie																									
lubelskie																									
lubuskie																									
łódzkie																									
małopolskie																									
mazowieckie																									
opolskie																									
podkarpackie																									
podlaskie																									
pomorskie																									
śląskie																									
świętokrzyskie																									
warmińsko-mazurskie																									
wielkopolskie																									
zachodniopomorskie																									
Razem		1																							1

1
9
10

Zwierzęta domowe

Zwierzęta wolno żyjące

RAZEM